

Karlovački gradonačelnik dr. Ivan Banjavčić

Dr. Ivan Banjavčić, odvjetnik, političar, gradonačelnik (Barilović, 29. 5. 1843. – Heidelberg, 7. 10. 1913.) bio je jedan od istaknutijih karlovačkih gradonačelnika (1903. – 1908.). Preko trideset godina, na prijelazu iz 19. u 20 stoljeće, bio je najcjenjenija osoba karlovačkog javnog života. Već je 1894. godine proglašen začasnim građaninom grada Karlovca. Pokopan je na Dubovcu.

Jedan od naših rijetkih velikih gradonačelnika, graničarske gore list, iako svoju vrijednost i svoje sposobnosti nikad nije vješao na veliko zvono. Bio je radnik, i ne pomišljajući da od uspjeha pravi reklamu a ne dopuštajući to niti drugima. Kao seljačko dijete stopostotni realist, trijezno važući mogućnosti oko sebe, odgurnuo je u drugi plan ambiciju da se ističe u Saboru, smatrajući da je dobro uređeni i napredni Karlovac tekovina za čitavu domovinu.

Izvor: Mihalić, St., Časkanja u suton, Karlovac, 1969.

Izbori (Mjestna pitanja)

Eto odsudnih dana – eto onih trih dana početkom mjeseca veljače 1903., koji će odlučiti budućnost grada Karlovca, novoga i povećanoga grada. Prvi put će naša braća iz bivših uprava ih susjednih občina, iz Banije i Rakovca, te ostalih pripojenih mjesta poći, da uz stare gradjane pristupe k izbornoj žari, da kao gradjani vrše svoje najveće i najsvetije pravo. Nema dvojbe, da u svih onih srcih nebukti isti plamen neugasive ljubavi prema gradu, u kojemu ugledaše svjetlo božje. Ta ljubav neka vodi sve k onome činu, kako je vodila, njihove pradjede na ratišta i kako je spasila i zemlju i narod, a da nebudu robovi turske pohote. I ovaj put neka se viju narodni barjaci, kao što su se od vajkada vijali u Karlovcu. I kao što su bili stari Karlovčani uvijek na glasu otačbenici ne samo riečju, nego i djelom, tako neka sinovi ovaj put pokažu, da nije pošlo za rukom iztrgnuti im iz prsah živu i paklenu volju i nadalje uložiti sve sile u dobrobit grada i ciele domovine Hrvatske.

Budući izbori morajti imati taj biljeg, ali uz to neka budu dokazom, kako je napredovala sviest i kako izbornici znadu ocieniti važnost toga čina. Izbornici polažu u ruke novoizabranoga gradskoga zastupstva svu svoju budućnost. Velika je to zadaća, koja čeka zastupstvo. Velika je i teška, pa zato valja birati tek one muževe u zastupstvo, koji su podali jamstvo, da su joj dorasli i da će ju saviestno vršiti. Samo takove valja birati, a nedati se začarati niti najlaskavijim obećanji i medenom rieči.

Tko pravo i dobro shvaća svoju dužnost prema narodu i gradu – toga valja birati, taj je i dostojan, da ga gradjanstvo počasti izborom i on neće iznevjerit, neće zlorabit ili omalovažavat svoga položaja. Mora da se radnje svatko, tko gleda, kako se je gradjanski duh oživio u Karlovcu. Bio je nekako zamro, kao da ga nema više, ali kao da našimi dušami provejava opet onaj stari žar, onaj specijalno karlovački osjećaj, koji teži za svim dobrim, plemenitim i pravednim. I u toj radosti nekako veselije poći će naše celokupno gradjanstvo, da u ova tri dana vrši gradjansko si pravo. Veselije, jer će mu ti izbori biti zalog bolje i sretnije budućnosti, koju je on i zavriedio celom svojom prošlosti.

I ovi izbori neka svjedoče ponovno, da su sinovi vriedne slave, što ju otcevi stekoše, i ovi izbori neka opet obnove stari sjaj karlovačkoga imena, neka i ovaj put pronesu celim narodom poruku: Da je Karlovac najrodoljubiviji grad Hrvatske!

U to ime Bog blagoslovio grad Karlovac!

Izvor: Svjetlo, 1. 2. 1903., br. 5

23. III. 1903.

Grad Karlovac, taj mazunik hrvatskih gradova, najmladji medju njima, ali slavne i vidjene prošlosti kao malo koji grad u Hrvatskoj, poznat sa požrtvovnosti i otačbeničtva diljem svijetu hrvatskih zemalja, uz nevidjeno oduševljenje vaskolikoga gradjanstva izabrao je jednodušnim zaključkom svoga zastupstva u izvanrednoj sjednici 17. o. mj. dr. Ivana Banjavčića svojim načelnikom.

Prvi načelnik proširenoga Karlovca, s kojim su se spojile i dvie sestrice, dvie upravne občine Banija i Švarča, i nije mogao biti nitko drugi no muž, koji je dvadeset i devet godina najsnažnije si dobe posvetio javnom radu u tom gradu, koji mu je sedamnaest posljednjih godina njegovim narodnim zastupnikom.

Nekako si i sami zadržavamo pero, potišavamo oduševljenje, da mirno i sviestno prikažemo širemu občinstvu, kojom sudbonosnom važnosti smatraju gradjani karlovački taj netom sretno obavljene izbor.

Nije to prvi put, što se je dr. Banjavčiću nudila, upravo nametala ta čast. Razlozi, s kojih je on tu čast odbijao, bili su toli važni, te su se njegovi mnogobrojni štovatelji, ta cijeli grad usudili tek nadati, da će nestati jednoč, pa da će stupiti na čelo gradu, kojemu bijaše i onako narodnim i moralnim vodjom. U gradskom zastupstvu kao jednostavni zastupnik, a kasnije kao podnačelnik stekao si je neprolaznih zasluga. U saboru bio je uvijek u prvih redovima kao pobornik istine i prava, a kao djelotvornom patrioti nema mu na daleko para. Čovjek vanredno tankočutan, srđca zlata, duše nježne, dr. Banjavčić nije nikada trpio buke i hvale. Radio je svagdje za hrvatski narod i za grad Karlovac, gdje je mislio, da mora uložiti i zadnji atom svoga bića. Široka vida, svjetla uma, ljubavi neizcrpive, dao se je sav narodu i gradu našem, pa za to se je evo i žrtvovao, da spasi Karlovac iz teške kušnje, koja bi ga bila snašla, a da se je dr. Banjavčić odrekao i ovaj put časti načelnika. Sav svoj viek do sada svoj, neodvisan, prima na sebe tolike dužnosti, daje se upravo u službu ovoga grada. U grudih njegovih našli su toliki poklici srodni jek, u grudih mu toli žarka odanost prema gradu, komu je najslavnijim posinkom, odrazuje se u želji, da mu u teških danih sve dade, što ima: Srdce, dušu, um, svoju dojakošnju neodvisnost i slobodu, nad kojima je dosada strepio toliko.

Čedan i prečedan, kako je dr. Banjavčić, on je odklonio sve počasti, koje je prošireni grad Karlovac smatrao se pobudjenim izkazati svojem prvom načelniku. Netraži za sebe od drugih ništa. On je zrelo promislio, kada se je odlučio na taj korak. On traži samo od sebe. Traži od sebe, da odgovori saviesti svoje plemenite duše, svom toli čistom osvjedočenju i držanstvu svojih principa, onih sjajnih ideala, koje je usisao materinjom mliekom. Skoro bi se usudili uztvrditi, da je ovo u nekoliko redaka sav život dr. Banjavčića. Sreća je po narod i grad, što je dr. Banjavčić, rano izgubiv oca od zlotvorničke ruke, do muževne dobe užio se majčine ljubavi – ljubavi majke, hrvatske seljakinje. Ta ga je ljubav spajala s rođenom grudom, spajala ga je s priprostim onim mukotrpnim hrvatskim narodom, te se evo nije taj vez razkinuo nikada. Sreća po narod i po naš grad, da je u ranoj dobi djakovanja dr. Banjavčić prve liepe utiske primio baš u Karlovcu, a tko znade, da li se tada već neporodi u njemu želja i nada, kako će danas sutra hrvatskom narodu i ovom gradu biti nepokolebivim pobornikom i neumornim radnikom!

Naš će izbor odjeknuti po cijeloj Hrvatskoj. Tomu će se izboru poradovat cijeli narod. U korist je našem gradu, u čast je onome, koji je primio na se pod podmakle dane taj svakako težki trh.

Blagoslovljen, koji dolazi u ime Gospodnje, a to znači: U ime ljubavi, istine i prava! U to ime stupa dr. Banjavčić na stolicu prvoga gradjana slavnoga grada Karlovca.

Bit će dr. Banjavčić i na načelničkoj stolici, što bijaše dosada. Ljubit će svakoga, koji radi i teži za dobro hrvatskoga naroda i ovoga grada. Bit de protivnikom onomu, koji muti mir i slogu bratinsku. Njegov sav dosadanji život bio je posvećen istini. On je istinu i pravo zagovarao, a trebalo li bijaše, on ih je i branio, pa bilo i pregorom. Bude li potrebno, on će za istinu i pravo naroda svoga i grada Karlovca znati i stradati. K njemu je i dosele mogao svatko, upravo su grnuli, koji su nosili na srdašcu ranicu, a kamo li neće sada otvorene biti dveri i zadnjemu i najsirotnijemu.

Pravo je rekao kr. veliki župan grada Karlovca, da čestita gradu na tom izboru i da mu se raduje. Za tako omašan rad, za te razgranjene poslove treba i muža velike duševne spremne i velike ljubavi do grada i njegova gradjanstva. Budni duh i živa želja njegova probudit će i oživit će, što je mrazom i nepažnjom prošlih dana skoro poginulo. Zagrijat će nas evo proljetno sunce, opet će naša njiva ozelenit, opet će biti sjetve i ploda.

I za to i opet blagoslovljen prvi korak novoga načelnika, kada stupi u gradsku viećnicu! Blagoslovljen mu svaki korak i danas i u sve vieke. Blagoslovljen ne samo danas, kada je Svevišnjega zazvao u pomoć i kao svjedoka, kada se je zakleo pred svojom duševnosti i gradjanstvom, blagoslovljen u svakom času i da bude sve na čast i slavu grada Karlovca, na korist i dobrobit gradjanstva!

Uz pomoć Boga Velikoga, uz zajednički rad i trud, uz nepomućenu slogu i ljubav cieloga gradjanstva i bit će tako! Glas naroda, glas je Božji: **Živio načelnik dr. Ivan Banjavčić!**

Izvor: Svjetlo, 23. 3. 1903., br. 12

Nastupni govor gradskoga načelnika dr. Banjavčića (Po stenografskim bilješkam.)

Slavno zastupstvo! Poštovani dragi drugovi!

Davna želja, da želja ne samo sadanjeg gradjanstva, već rekao bih naših predaka, izvršena je – evo nam znatno povećanog grad, našega grada Karlovca. O nama je, gospodo zastupnici, o stanovničtvu je ovoga grada, da li de ovo davno željkovano proširenje našega grada biti na uhar, na procvat i znatnu korist. – Ali ovako, kako bijasmo tiesna obsjega, nebrojna pućanstva, nemogosmo znatno napried. Uslovi su dakle sada priredjeni za razvoj i napredak u svem. Mislim, da pogadjam osjećaje svih Vas i cielog stanovničtva ovoga grada, ako prigodom ovom svećanom, u času, kad je prvo zastupstvo proširenoga našega grada pod predsjedanjem našega presvj. gospod. gradskoga velikoga župana na svećanom okupu, – spomenem dubokim počitanjem izvor budućem, ako Bog da, napredku našega grada, – ako upozorim na one visoke i odlučne faktore evo sada po obsjegu najvećeg grada u našoj hrvatskoj domovini.

U prvom redu spomenimo se prirodjenim nam ćuvstvom odanosti prema našem uzvišenom vladaru, koji je u dobro shvaćenom interesu svoga vjernoga grada Karlovca, milostivo sankcionirao zakon, temeljem kojega mi prvi zastupnici proširenoga grada budemo uzmogli raditi u korist i čast našega grada, te i oni, koji nas nasliedili budu u buduća nedogledna vremena. Kliknimo iz živo osjećane harnosti i zahvalnosti : Neka nam Svevišnji poživi našeg, premilostivog kralja Franju Josipa I. do krajne medje ćovjećjeg života! (Burni: Živio kralj.)

Kod unapredjivanja koristi našega prije obsjedom maljušnoga grad, a naroćito kod pitanja o proširenju njegovom, velikom brigom i upravo otćinskom ljubavju, susrećemo rek bi na svakom koraku nuždnom za polučene naših gradskih ciljeva – njegovu preuzvišenost svjetloga bana. – Uvjeren sam, da pogadjam osjećaje zahvalnosti svih vas gg. zastupnici kao i našega gradjanstva spram njegove preuzvišenosti sadanjeg bana u pravcu pro-micanja probitaka našega miloga grada. Taj osjećaj zahvalnosti u ovom važnom i svećanom času namiće nam ugodnu dužnost, da kliknemo: Živio na mnogaja preuzvišeni gospodin, svjetli ban grof Khueh-Hédervàry! (Burni: Živio!)

Konaćno sjetimo se takodjer dužnom zahvalnošću i onih važnih faktora za evo polučeno proširenje našega grada. Doglavnici su to, savjetnici su njegove preuzvišenosti – presvjetla gospoda: odielni predstojnik Krajćović i naš veliki župan Budisavljević. – Kad je presvjetli gospodin, gradski veliki župan zasjeo stolicu županije zagrebaćke, znam, da mu je jedna od prvih briga bila, kako da se barem u nekoliko oduži onoj ljubavi, koja mu se jošće kao mladu djaku porodila u njegovim grudima napram gradu Karlovcu, napram onom gradu, koji je za nj bio prvi grad, koga su mladjahne njegove oći ugledale, – napram gradu, koji je u doba vojne krajine bio glavnim gradom onih gornjokrajjiških vrletinca, u kojima je naš župan ugledao sunce božje. Znam, da je on radostno sve ćinio, znam, da je uz odlučni utjecaj presvjetlog gospodina

odielnog predstojnika za unutarnje poslove, – doći moglo do ovako neočekivano brzog rješenja pitanja o proširenju našega grada. Oba ta dva odlična gospodina pokazali su se prijateljima našega grada; a veliki župan našega grada dosljedan je u tom prema onomu radu na polju liepe naše knjige, u kojoj se on pokazuje umnim piscem hrvatskim i srpskim. Kličem stoga srdačni: Živio g. odielni predstojnik Krajčović i veliki župan Budisavljević! (Živahni Živili!)

A sad, velepoštovana gospodo zastupnici, da se razumjemo. Povierenje svoje dadoste mi, da budem načelnikom proširenog nam grada. Srdačna vam budi hvala. Častna, ali i teška mi je time nametnuta zadaća. Preuzimljem ju odlučnom voljom, da budem na korist, na napredak ovog nam svim milog grada; ali se bojim, da volja moja neće biti u razmjerju s mojim umnim silama; dušu, srce i sve moje slabahne umne sile donosim u službu ovog grada. I naše poštovano gradjanstvo pojnilo je težinu i važnost momenta, u kojem se proširio naš grad. Zato su naši izbornici u ovo gradsko zastupstvo poslali – mogu reći – elitu svoje inteligencije, cviet svojeg trgovačkog i obrtničkog stališa; ovakvim zastupstvom mogao bi se ponositi i svaki veliki grad i većeg i naprednijeg naroda. Zadaća nam je svim skupa velika i zamašna. Kroknut nam je putem onim, kojim pred nama odoše napredni gradovi. Pripojenjem naših susjednih občina imamo i kulturne i materijalne probitke. U obsegu promicati grada nescie biti analfabeta – nescie biti ljudih, koji nebi znali okoristiti se i pismom i knjigom. Pobrinut nam se, da asanimamo naš grad, da u njem uzmogne biti zdravo i kripko stanovništvo. Kroknut nam je zatim dalje prema zahtjevu vremena i vieka, pa naš grad providiti modernom razsvjetom, da tako uz ine valjane gradske uredbe i povoljne uvjete životnih potreba uzmognemo našem gradu namaknuti i doseljenika, koji će u njem naći svoj udobni život. I društveni život valja nam imati na umu, pa ga osvježivati u svakom pogledu, davajuć mu i uvjete potrebne za život, te nieteć ga svojom medjusobnom ljubavju i za to nuždnim susretanjem. U liepom ovom, Bogom obilno naravnimi uvjeti nadarenom gradu nastojat moramo, da se podigne industrija makar i čedna, dok Bog dade boljih nam vremena. Isto nam je brižno nastojati oko unapredjenja obrta, koji su u našem gradu negda imali liepi svoj razvitak. Valja nam pokrenuti udruživanja i na to sokoliti naše obrtnike. Velike dakle zadaće su ovom našem proširenom gradu. I evo, u ovako težkih vremenih vi me počastiste novom časti u predvečerje moga života, iza kako me je ovaj ljubljani moj grad nagradio i inimi častmi. – Sin sam ove mile hrvatske nam domovine, pa je sasvim naravno, da svaki atom moga bića spada u službu moje domovine i ovoga grada, u kojem sam našao domoljubno, svjestno gradjanstvo, u kojem sam podigao moje skrovište, u kojem želim i leći na vječni počinak. Ali uz svu ljubav moju do dobrobiti ovoga dragoga nam grada, uz svu volju koristit mu, neću se dovinuti moći željenoj toj svrsi, ako nebude pripomoći od odlučnih faktora; medju takve u prvi red spada ovo sl. zastupstvo, kojemu nadleži dužnost častna, da o boljku grada složno uzradimo.

U našem skupnom radu ja sam prvi medju jednakima; ja nedonosim mržnje, ni pristranosti, a uvjeren sam, da je takav svaki od gospode gradskih zastupnika zasjeo na častno mjesto gradskog zastupnika. Poput svakog čovjeka ima nas svaki prirodjenu mogućnost, da pogrieši, – pa svaku moju pogriešku, koju doduše hotice nikad počinit neću, – molim Vas, poštovani drugovi, da mi ju bez ikakvog obzira dojavite. A mojim sugradjanom uvijek stojim na službi savjetom svojim i pomoćju, koju dati mogu u položaju mojem. Za sve i svako moje djelovanje netražim ni hvale, ni odlikovanja; ništa, ništa baš netražim od nikoga, ni od velikih, ni od malih za sebe; tražim jedino pošteno, iskreno povjerenje i pravedno prosudjivanje mojih čina.

U radu našem zastupničkom izključena su tako zvana politička pitanja u širem pojmu. I nećemo, gospodo, sigurno baviti se politikom u gradskom zastupstvu; to mogu u moje i vaše ime izjaviti. Ali ja ću se i dalje, – a sigurno i Vi, gospodo zastupnici, samnom, – baviti politikom naše hrvatske domovine i to ondje, gdje je politiki u širem njenom pojmu mjesta i onda kada budemo za to pozvani; mi ćemo vazda prava našega grada, prava naše hrvatske domovine na pravom mjestu braniti muževno, odlučno, a dostojno braniti, kako se to dolikuje sinovom hrabrih naših predja. Mi svi nadamo se, da naš rad oko kulturnog i materijalnog napredka našega proširenoga grada neće naći zaprieka kod odlučnih faktora. – Uvjeren sam, da naše iskreno nastojanje oko toga

boljka grada naći bude podporu kod visoke vlade, napose kod svjetloga bana i njegovih prvih doglavnika, a nedvojbeno i kod našega presvjetloga gospodina velikoga župana. – Velim sigurno iz duše vaše, gospodo zastupnici, ako već sada umolim blagu sklonost njegove preuzvišenosti bana i presvjetloga gospodina, odienog predstojnika unutarnjih posala te našeg velikog župana, da nam izvole blagostivo biti u pomoći kod teškoga izvršivanja zadataka, koje ovo zastupstvo riješiti imade u korist i napredak ove proširene gradske občine.

Svršujem molitvom Svevišnjemu, koji da blagoslovio rad i nastojanje ovoga gradskog zastupstva i svih onih, koji tomu pripomagali budu. (Burno odobravanje i klicanje: Živio načelnik dr. Banjavčić!)

Izvor: Svjetlo, 29. 3. 1903., br. 13

VELIKI KARLOVČANI.

Dr. Ivan Banjavačić (1843. – 1913.), prvak narodni i mecena hrvatski. Najzaslužniji načelnik karlovački, otac modernoga grada Karlovca, koji se ne može zamisliti bez Banjavčićevih glavnih djela: spajanja općina banijske i švaračke sa starom gradskom općinom i elektrifikacije.

Izvor: Karlovački kalendar za godinu 1929.